

آثار غیرواقعی مولانا کدامند؟

یکی از مهم‌ترین مواردی که درباره متون کلاسیک، مانند آثار مولانا وجود دارد، این است که چقدر نسخه‌هایی که امروز به اسم این بزرگان منتشر می‌شود، با متن اصلی نسخه‌ها مطابقت دارد؟ ما درباره نسخ مختلف آثار مولانا با توفیق سبحانی گفت‌وگویی انجام دادیم.

یکی از مهم‌ترین مواردی که درباره متون کلاسیک، مانند آثار مولانا وجود دارد، این است که چقدر نسخه‌هایی که امروز به اسم این بزرگان منتشر می‌شود، با متن اصلی نسخه‌ها مطابقت دارد؟ ما درباره نسخ مختلف آثار مولانا با توفیق سبحانی گفته‌ام، انجام دادیم.

سبحانی استاد زبان و ادبیات فارسی مصحح و مترجم است که عمده پژوهش‌ها و آثارش درباره مولانا است. او در استانبول تحصیل کرده و از کتب خطی کتابخانه‌های بسیار غنی استانبول و همین‌طور نسخه‌های موجود در قونیه کمک فراوانی در راه مطالعاتش گرفته است. متن گفت‌وگو را در اینجا می‌خوانید.

گفته می‌شود مولانا آثار دیگری به جز آثار شناخته شده دارد. درباره کتاب‌های به جا مانده از مولانا توضیح دهید.

مولانا چند اثر مشخص دارد. معروف‌ترین اثر او مثنوی معنوی است. دیوان کبیر، مکتوبات، مجالس سبعة و فیه ما فیه دیگر آثار مولانا هستند و به جز اینها هیچ یک از آثاری که به مولانا نسبت می‌دهند، از او نیست. بلکه از شاهدان مولانا است که دو قرن با او فاصله دارد.

قدیمی‌ترین و معتبرترین نسخه‌هایی که از این آثار به جا مانده، کدام‌ها هستند؟

قدیمی‌ترین نسخه مثنوی متعلق به سال 677 قمری است که 6 دفتر مثنوی را دارد. از دیوان کبیر هم نسخه‌ای متعلق به قرن هشتم در دست است که به سال‌های 767 تا 770 قمری مربوط است. مرحوم فروزانفر تصحیحی از این نسخه ارائه کرده‌اند. مکتوبات شامل 150 نامه است که نسخه‌های مختلفی از قرن هفتم به بعد دارد. از مجالس سبعة و فیه ما فیه هم نسخه‌هایی از قرن هفتم موجود است.

سبحانی :

مثنوی معنوی دیوان کبیر،
مکتوبات مجالس سبعة و فیه ما
فیه آثار مولانا هستند و به جز اینها
هیچ یک از آثاری که به مولانا
نسبت می‌دهند، از او نیست

مشهورترین کتاب‌هایی که در سال‌های اخیر از این نسخه‌ها تصحیح و منتشر شده است، چه کتاب‌هایی هستند؟

مشهورترین مثنوی را انجمن آثار و مفاخر فرهنگی دو بار چاپ کرده است. بنده نیز دیوان کبیر را منتشر کردم که چاپ سومش در دست انتشار است. مثنوی متعلق به سال 667 قمری را هم در نشر روزنه منتشر کردم. البته مجالس سبعة و فیه ما فیه را هم در نشر پارسه چاپ کردم و توضیحاتی در آن دادم.

در بین بزرگان یکصد سال اخیر هم افراد زیادی روی مولانا کار کردند و تقریباً می‌توان گفت تصحیح متون کلاسیک از جمله آثار مولانا در یک قرن اخیر شکوفا شده است. درباره دیگر بزرگانی که روی آثار مولانا کار کردند هم صحبت کنید.

مرحوم فروزانفر برای مثنوی شرح خوبی نوشتند. ایشان فیه مافیه را هم تصحیح کردند. نیکلسون هم مثنوی را تشریح کرده است. دکتر شفیعی کدکنی هم گزیده‌ای از غزلیات دیوان کبیر منتشر کرده است.

کدام تصحیحات از مثنوی قابل اعتمادتر به نسخه اصلی هستند؟

البته چون خودم در این زمینه کار کردم، خیلی نمی‌توانم نظر بدهم. فقط می‌توانم بگویم آقای کریم زمانی، مرحوم دکتر شهیدی، مرحوم بدیع الزمان فروزانفر و آقای محمد استعلامی تصحیحات خوبی از مثنوی ارائه کرده‌اند.

سجاد روشنی

فرهنگ و هنر